

PLASTİK SANATLAR >>>

Yeni bir 'ben'in tezahürleri

Japon sanatçı On Kawara'nın 1970 yılında tanıdıklarına göndermeye başladığı "I Am Still Alive" başlıklı 900 telgraflık seriden aldığı referansla yola çıkan Bozlu Art Project, bu kaotik dönemde 'otopotre' kavramını sorgulayarak dokuz çağdaş sanatçıyı "Hâlâ Hayattayım" sergisinde ağırlıyor.

IRMAK ÖZER
heyirmako@gmail.com

Akın alması zor... Bütün dünya aynı anda aynı travmayı yaşadık. Yaşamaya da devam ediyoruz. Bu kolektif kâbus ne zaman biter, "bitmek" kelimesi artık ne anlama geliyor, biz bunun sonunda nasıl bir dönüşüm geçirmiş olacağız, bittiğinde yenisi gelecek mi... Bilinmezlik, öngörülemezlik, sıkışmışlık, korku, endişe, sıkıntı... Diğer yandan bir içe dönüş; ben kimim, ne istiyorum... Sadeleşen, yavaşlayan hayatlar; her duruma olduğu gibi buna da uyum sağlayan insan evladı. Mecburen çekildiğin kabuğunda daha çok durma, daha çok düşünme...

Küratör Özlem İnay Ertem, "Yeni 'ben'i tanımlama zamanı" olarak adlandırdığı bu sürecin etkisini, sanatçılar Kerem Ağralı, Ali Alışır, İlgen Arzik, Sinan Demirtaş, Evren Erol, Tülay

"Zifiri karanlık bir gece. Ay'ın aydınlık yüzü bile sırtını dönmüş. Kaygı, korku ve bilinmezlik tüm insanlığı esir almış. Sımsiyah, buz gibi bir gerçeklik. İnsanın kendi ile yeniden yüzleşmesi. Bilinçaltının karanlık bir yüzü gibi. Döngü tamamlandığında aydınlıkla buluşmak da mümkün. Siyah maviye, mavi beyaza...Tomurcuk filizlenecek ve kanatlanacak yeniden umut... Nefes alabiliyorsam 'Hâlâ Hayattayım', o zaman 'Gündüze Gebe Bir Gece'."

EVREN EROL

Erten, serginin tarihe bir kayıt düşmek için yapıldığını söylüyor: "Bugünden yüzyıl sonrasına mektup yazmak gibi."

İçöz, Kâzım Karakaya, Meliha Sözeri ve Gamze Taşdan'ın kendi bedenleri, imgeleri üzerinden yeniden yorumlamaları için, "Hâlâ Hayattayım/ I Am Still Alive" sergisinin fikrini kurgulamış. Otoportre kavramıyla yola çıkan sergi, sanatçıların bu dönemde aynaya yansıttıkları yüzleri, ifadeleri ve ruh hâllerini ayna dışında bir paylaşımına açarak bu çok kişisel anları, hissiyatları üretime, anlatıma dönüştürmeyi amaçlamış. Sergi, bugün hepimizin yaşadığı iniş çıkışları, parçalanmaları ve buna rağmen tutunma çabamızı, sanatçı hikâyeleriyle "Hâlâ Hayattayım" diyerek kayda geçiriyor.

Doğruyu söylemek gerekirse, bahar aylarında yapılan online sanat konuşmalarında, pandemi bittiğinde (biteceğini sandığımız dönemlerdi çünkü) bu konuyla alakalı korkunç diyebileceğimiz derecede fazla üretim olmasından çekindiğimizi söylemiştik. Tabii ki herkes bu travmayı yaşadığı için, anlatılmak istenen hikâyelere bu dönem gayri ihtiyari yansiyacaktır. Bununla beraber, ilk akla gelen fikir bu olduğu için, otomatik bir üretim hâli ve talebi olur mu diye bol bol tartışmıştık... Konuya dokunan ilk karma sergilerden birinin küratörü olarak Özlem İnay Erten ile sohbetime bu soruyla başlayıp kendisine sanatçı seçimi, üretim süreci ve serginin hikâyesinin kurgulanması ve oturtulmasıyla ilgili sorular yönelttim.

Önümüzdeki dönem pandemi ve yaşadıklarıyla ilgili çok fazla iş ve sergi olacak gibi gözüküyor. Daha konu çok tazeyken, konuyla ilgili çıkan ilk sergilerden biri olarak, bu sergi için tarih kaydında kaybolma riski görüyor musunuz?

Bilakis bu sergi tarihe bir kayıt düşmek için yapıldı. Bugünden yüzyıl sonrasına mektup yazmak, içini dökmek gibi... Kafka'ya

19 →

"Daha önceki çalışmalarım toplumsal göndermeler yaparken, son yaptığım iş, aksine tamamen kişisel. Otoportre. Serginin adı 'Hâlâ Hayattayım' ama benim işimi anlatırken, Nelson Mandela'nın hapiste geçirdiği 27 yıl için söylediği sözü kullanmayı tercih ediyorum: 'Hayatta kalmaya çalışmadım, hayata hazırlandım.' Bu portre benim için hem geleceğe hem de geçmişe bakan bir iç hesaplaşma niteliğinde."

ALİ ALIŞIR

David Garnett'in "Tilki Olan Kadın" kitabında "Dönüşüm"ü kopyaladığı söylendiğinde, "Hayır! Yöntemi benden almadı. Bu yöntemin kaynağı, içinde yaşadığımız zaman. İkimiz de zamandan kopya ettik," der. Zamanın ruhu hiç şüphesiz ki benzer yaklaşımlara vesile olacak.

Önemli olan kolaylığa düşmeden, yeni anlamlar üretmek samimi bir şekilde çağın tanıklığını yapmaya çalışmak. Sergi konseptini oluştururken, geçmişteki büyük salgınların sanata ne gibi yansımaları olduğunu araştırdığımda Edvard Munch'un 1919 tarihli "İspanyol Gribi ile Otoportre" ve "İspanyol Gribi'nden Sonra Otoportre" isimli etkileyici çalışmalarıyla karşılaştım. Sanatçının bu otoportreleri yaparken hastalık sırasındaki ve iyileştikten sonraki ruh hâlini yansıttığı söylene de sanatçı belki de bu hastalığa hiç yakalanmadı. Milyonlarca kişinin ölümüyle sonuçlanan bu trajedinin toplum üzerindeki etkisini, yaşadığı dönemin çılgınlığını kendi bedeniyle özdeşleştirmiş olduğunu da varsayabiliriz. Tüm yaşadıklarımız üzerinden Bosch'un, Brueghel'in resimlerine bakmak, "Vebe"yi yeniden okumak bize ne hissettiriyorsa belki de yüzyıl sonra bu sergi için üretilen yapıtların, o çağın insanına bazı kapılar aralayabileceğini düşündüm.

20

Tüm dünya insanları olarak beklenmedik ve psikolojik olarak çok çalkantılı bir dönemden geçtik. Sanatçıların "otoportrelerinin" yansımaları, şimdiden merak uyandırıyor. Seyircinin de bu otoportrelerde kendisini görmesini bekleyebilir miyiz?

Bir sanat yapıtına baktığımızda kendi iç yolculuğumuz da başarılar ve deneyimlerimiz, bilgimiz, yaşadıklarımız dahilinde o sanat yapıtına yeni anlamlar yükleyerek onu yeniden üretiriz. Sanat yapıtını benzersiz kılan da budur. Örneğin Metin Erksan, sanat tarihinde birçok izdüşümü olan bu okumayı büyük bir başarıyla "Sevmek Zamani" isimli filmine taşımıştır. Filmde boyamaya girdiği evin duvarındaki resme âşık olan Halil, resimdeki Meral ile karşılaştığında "Resmin sen değilsin ki? Resmin benim dünyama ait bir şey. Ben senin resmine âşığım," der.

Galerinin hem temsil ettiği hem de zaman zaman çalıştığı sanatçılardan bir seçki görüyoruz bu sergide. Bu seçkiyi hangi kriterlere dayanarak yaptınız?

Hepsi uzun yıllardır birlikte olduğum, çalışmalarını yakından takip ettiğim isimler, dolayısıyla seçim kendiliğinden geldi.

Sanatçıların tümü bu sergi için sıfırdan mı iş üretti?

Yalnızca Sinan Demirtaş'ın "Tahterevallı" isimli beş metrelik resmi daha önceden üretilmiş bir yapıtı. Beş bölümden oluşan ve her bölümde sanatçının kendi imgesini yansıttığı bu resim, gördüğüm andan itibaren aklımdan çıkmadı. Yaşamın türlü zorluklarına rağmen hayatta kalmaya, dengede durmaya çalışan insanoğlunun var kalma çabasını yansıttığını düşündüğüm resim, sergi konseptiyle büyük bir uyum sağladığı için sergide yer almasını çok istedim.

Sanatçıların çoğu/tamamı sıfırdan iş üreteceği ve ancak sergiye yetişeceği için eserlerin birbiri ile konuşması, küratöryel hikâyeye doğru oturması için ne gibi ön hazırlıklar yaptınız?

Milliyet SANAT | ARALIK 2020

Otoportre teması sanatçılar için tarih boyunca çok özel ve önemli bir alan olmuş. Portre konusu Antik Mısır'da mezarda yatan ölüyü temsil eden "Fayyum" portrelerinden bu yana hem ölümü hem de yaşamı içinde barındıran, ölümlü olduğunu bilerek yaşayan insanın varlığının kanıtı gibi. Otoportre ise tarih boyunca sanatçılar tarafından farklı açılardan ele alınsa da günümüzde sanatçının sadece kendi bedenini veya ruhsal durumunu yansıttığı bir tema değil; aynı zamanda toplumsal tanıklıkların izdüşümünü kendi imgesi üzerinden yorumladığı bir alan. Tarihe kayıt düşmek, ölüm korkusunu yenmek, yaşadığına dair bir iz bırakmak veya kendisiyle hesaplaşmak... Amaç her ne olursa olsun, izleyiciyi harekete geçiren müthiş bir etkisi var.

Evlerimize kapandığımız pandemi sürecinde sanatçılarımızla yüz yüze görüşememek de sergi üzerine telefonla uzun saatler süren konuşmalarımız ve mesajlaşmalarımız oldu, sergiyle ilgili düşüncelerimi aktardığımda onların da benimle aynı heyecanı paylaştıklarını görmek beni daha da motive etti. Bu yüzden sergi davetimi geri çevirmeyen, ekonomik açıdan oldukça belirsiz bir dönemde var olan çalışmalarını sergilemek yerine yeni üretimlerde bulunma cesaretini gösteren sanatçılarımıza minnettarım. Tam da bu dönemde sanat için yeniden iletişime geçiyor olmak, yolumuza devam etmek, gerek fiziksel gerekse fiziksel üretimlerimizle, çaresizce mecbur kaldığımız duruma bir direnç göstermek hepimize kendimizi daha iyi hissettirdi. Sergi üzerine konuşup düşüncelerimiz çarpıştıkça, herkes birbirinin ne yapacağını merakla bekler oldu. Açıkçası bu sergi hepimizin içine kapandığı bir dönemde birbirimizle iletişim kurmamız, yaşadıklarımızı ve hissettiklerimizi paylaşmamız ve birliktelik ruhumuzu pekiştirmemize vesile olduğu gibi yeni projelerimiz için de motivasyon kaynağı oldu diyebilirim. Bu sergi hepimizin otoportresi, hâlâ hayattaysak üretmeye ve paylaşmaya devam edeceğimizin kanıtı... **MS**

Bozlu Art Project Mongeri Binası / <https://www.bozluartproject.com/> Bitiş tarihi: 26 Aralık 2020

Sinan Demirtaş'ın 2019 tarihli "Tahterevallı" isimli kâğıt üzerine kara kalem çalışması.

